

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра економіки та фінансів

ЛІТЕРАТУРА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни
«ВВЕДЕННЯ В СПЕЦІАЛЬНІСТЬ»**

**для студентів денної форми навчання
за напрямком спеціальності:
6.030504 «Економіка підприємства»**

Тернопіль-2016

Методичні вказівки щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Введення в спеціальність» для студентів денної форми навчання за напрямком спеціальності: 6.030504 «Економіка підприємства» // Укл. к.е.н., асистент Т.В. Подвірна. - Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2016. - 29 с.

Укладач: Подвірна Тетяна Володимирівна, кандидат економічних наук, асистент кафедри економіки та фінансів ТНТУ ім. І. Пулюя

Рецензенти: Радинський Сергій Віталійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів.

Нагорняк Ірина Степанівна, старший викладач кафедри економіки та фінансів.

Методичні вказівки розглянуті і затверджені на засіданні кафедри економіки та фінансів

Протокол № 15 від «10» травня 2016 р.

Схвалені на засіданні методичної комісії факультету економіки та менеджменту
Протокол № __ від «__» _____ 2016 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Форми самостійної роботи студентів.....	5
2. Організація і контроль самостійної роботи студентів.....	10
3. Завдання для самостійного виконання студентами.....	13
4. Перелік питань підсумкового контролю.....	18
5. Термінологічний словник.....	21
6. Методи і критерії оцінювання знань.....	25
7. Список рекомендованої літератури.....	27

ВСТУП

Метою самостійної роботи з дисципліни „Введення в спеціальність” є індивідуальне опрацювання відповідних тем. Самостійна робота здійснюється з метою відпрацювання та засвоєння навчального матеріалу, визначеного для самостійних занять; підготовки до майбутніх занять та контрольних заходів; формування у студентів культури розумової праці, самостійності та ініціативи у пошуку та набутті знань. Основне завдання самостійної роботи студентів – повне оволодіння проблемами, які вивчає курс.

Зміст самостійної роботи студента визначається робочою програмою навчальної дисципліни, відповідним методичним матеріалом, завданнями та вказівками викладача.

Самостійна робота студентів включає:

- підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних);
- виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру;
- роботу над окремими темами навчальних дисциплін, які згідно з робочою навчальною програмою дисципліни винесені на самостійне опрацювання студентів;

- підготовку до всіх видів контрольних випробувань, у тому числі до модульних і комплексних контрольних робіт;

Індивідуалізація самостійної роботи сприяє самореалізації студента, розкриваючи в нього такі грані особистості, які допомагають професійному розвитку.

Можливість ведення обліку та оцінювання виконаних завдань і їхньої якості, що потребує стандартизації вимог до вмінь майбутніх спеціалістів та розроблення комплексу професійноорієнтованих завдань. Для цього ми пропонуємо такі типи завдань, які передбачають отримання матеріалізованого результату. Під час їхнього виконання формуються також особистісні риси студента. Підтримання постійного зворотного зв'язку зі студентами в процесі здійснення самостійної роботи, що є фактором ефективності навчального середовища.

Отже, самостійна робота студентів потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу. Успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності. Велике значення під час самостійної роботи студента мають його спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень бази знань, на який будуть нашаровуватися нові знання.

1. ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Робота з навчальною, науковою, науково-популярною та довідковою літературою

Домінуюче місце в навчальному процесі сучасної вищої школи посідає самостійна робота студентів з навчально-методичною, науково-популярною і довідковою літературою. Навчальний підручник є найважливішим джерелом отримання як професійних, так і загальноосвітніх знань, сприяють формуванню великого інформаційного поля, розвитку пріоритетних навичок самостійної роботи. Більш того, робота з підручником є основою й початковим етапом усіх існуючих видів самостійної роботи, що практикуються сьогодні у вузах. Саме тому під час навчання важливо готувати студентів до плідної роботи з різноманітною літературою, стимулювати інтерес до неї, розвивати культуру читання.

Цілеспрямоване читання спеціальної літератури – це процес накопичення й розширення знань за умов сформованості вміння працювати з книгою, правильно оцінювати твір, швидко розбиратися в його структурі, в зручній формі фіксувати необхідний обсяг фактичних даних.

Ефективність роботи з друкованими виданнями безпосередньо залежить від техніки читання. Першим етапом оволодіння цією технікою є **попереднє ознайомлення з книгою**, що дозволяє студентові детально вивчити її структурні компоненти та організацію довідково-бібліографічного апарата, одержати загальне уявлення про характер твору. При цьому необхідно звернути особливу увагу на ті структурні елементи книги, які дають можливість попередньої її оцінки: заголовки, прізвище автора, видавництво, час видання, анотацію, авторську або видавничу передмову, довідково-бібліографічний апарат (покажчики, додатки, перелік скорочень, картографічний матеріал).

Наступний етап – безпосереднє читання самої книги, що, в свою чергу передбачає: етап **"пошукового" читання** – швидкий, оглядовий перегляд змісту підручника з метою виявлення необхідного матеріалу, визначення його навчальної або наукової цінності та складання історіографічної бази проблеми, що цікавить; етап **"суцільного читання"** – ретельне опрацювання всієї книги або окремих її частин з метою вдумливого засвоєння (а не механічного запам'ятовування) інформації такою мірою, якої потребує характер певної самостійної роботи; і, нарешті, найбільш складний етап читання – **аналіз матеріалу**, заснований на вмінні попередньо формулювати питання, які вимагають особливого пояснення в процесі роботи з підручником, читати вдумливо й розмірено, простежувати послідовність ходу думок автора, логіку його доказів, встановлювати зв'язки між окремими елементами тексту, виділяти

ключові інформаційні дані й визначати різницю між ними та ілюстративними прикладами, зіставляти однорідні факти, які висвітлені в різній літературі, взаємодоповнювати їх, піддавати перевірці спірні положення; порівнювати точки зору декількох авторів щодо однієї проблеми, користуватися довідковими виданнями, у тому числі словниками, для уточнення невідомих термінів і понять, критично й творчо сприймати будь-який твір, що стимулює процес формування самостійного мислення.

Обов'язковим елементом читання студентами наукової та спеціальної літератури є **ведення записів**. Це сприяє кращому засвоєнню фактичного матеріалу, дає можливість зберегти його в зручному для використання вигляді. Записи повинні бути якнайповнішими, зручно складеними, розташованими таким чином, щоб наочно демонструвати логічні зв'язки та ієрархію понять. Досягти цього можливо за допомогою системи заголовків і підзаголовків, ключових слів, абзаців, нумерації окремих понять. Вести записи бажано на одній стороні аркуша, що дозволить прискорити їхній пошук і систематизацію, робити додаткові текстові вставки, ефективно використовувати під час роботи над доповідями, рефератами, іншими навчальними завданнями. Існує безліч видів записів, які можуть практикуватися студентами під час самостійної роботи. Серед них найбільш ефективними є наступні.

Словник термінів – вибірковий запис спеціальних історичних термінів, які зустрічаються в науковій літературі, з їх детальним поясненням. Складати словник слід за абеткою, що значно полегшить користування ним. Встановлюючи значення незнайомого терміна за допомогою довідкових видань, студентові необхідно чітко усвідомлювати багатоваріантність значеннєвих відтінків деяких слів і навчитися самостійно виявляти потрібне значення відповідно до контексту проблеми, що досліджується. Крім того, корисно простежувати етимологію слів іноземного походження. При цьому важливо фіксувати незнайомі слова і їх значення не тільки на папері, але й у пам'яті, що значно збагатить лексикон, зробить мову більш грамотною і професійною. Самостійна робота з термінологією повинна проводитися регулярно і перетворитися врешті-решт на усвідомлену звичку.

Самостійна робота з навчально-науковою літературою вимагає від студентів ще однієї важливої навички – навички **складання бібліографії з певної проблеми**, що вкрай необхідно при написанні реферату або доповіді, оскільки є одним з початкових, підготовчих етапів цих видів самостійної роботи. Складання бібліографії потребує від студента вміння працювати в довідкових відділах бібліотек, вільно орієнтуватися в системі каталогів, користуватися бібліографічними виданнями, розбиратися в особливостях

оформлення бібліографічних даних, систематизувати їх відповідно до тематичних нюансів.

Студент повинен навчитися чітко розпізнавати характер літератури, бачити принципову різницю між навчальними посібниками, науковими дослідженнями (історіографією) та історичними джерелами, цілеспрямовано прагнути до складання якісно багатой, насиченої різноманітними виданнями всіх рівнів бібліографії.

Значно поліпшить студентські роботи використання іноземної літератури, як перекладної, так і оригінальної (але остання доцільна лише у тому випадку, якщо студент вільно володіє іноземною мовою). Неприпустимо обмежувати бібліографічний аналіз історичної теми винятково навчальними виданнями.

Одним з найважливіших вимог роботи з бібліографією є **правильне оформлення бібліографічного списку**, який складається або за абеткою, або за порядком згадування книги в тексті письмової роботи. Нумерація списку – наскрізна, при цьому список літератури іноземними мовами складається окремо.

2. Підготовка доповідей із застосування презентації у програмі PowerPoint

В організації самостійної роботи студентів особливе місце займає доповідь із застосуванням презентації у програмі PowerPoint –повідомлення (до 15 хвилин), що є доповненням або розвитком головних питань навчального курсу .

Презентація у програмі PowerPoint - це набір слайдів, у яких текст поєднується з графічними об'єктами, рисунками, звуком, відео та мультиплікаційними ефектами.

Методичне значення доповіді полягає в тому, що під час роботи над нею у студентів формуються й розвиваються:

- вміння працювати над спеціальною історичною літературою,
- здатність аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал,
- навички полемізувати та відстоювати особисту точку зору,
- культура мовлення.

Матеріалом для доповіді можуть фрагменти економічних досліджень, статистичні данні, статті періодичного видання і навіть розділ підручника. По суті, принципи підготовки доповіді дуже схожі на підготовку реферату: ті ж самі етапи роботи, практично та ж сама структура. Всі вимоги, які ставляться до реферату безпосередньо стосуються і якісної доповіді.

Проте є й особливість роботи над доповіддю, яку одночасно можна вважати її найбільшою складністю, – на чітке й виразне викладення змісту проблеми студенту надається дуже короткий відрізок часу. Саме через це

неабиякого значення набуває необхідність розвивати і вдосконалювати культуру мовлення та ораторські здібності. Незалежно від аудиторії, розповідь доповідача, насамперед, має бути грамотною, логічно і послідовно виваженою. Не слід перевантажувати її невиправданими статистичними і хронологічними даними, зайвими фактичними подробицями, що заважає слухачам легко сприймати нову для них інформацію. Бажаним є образне подання доповіді – наповнення її цікавими фактами, яскравими, влучними цитатами, використання наочного матеріалу.

Доповідач повинен чітко контролювати свою поведінку під час промови, обмежувати жестикуляцію, виключити з мови слова- бур'яни, слідкувати за кількістю і тривалістю пауз, загальною динамічністю мови. Більш ефективно оволодіти культурою та естетикою доповідача студенту, безумовно, буде зручніше під керівництвом викладача.

По закінченні доповіді доцільно обов'язково влаштувати її обговорення, під час якого самостійна робота на практичному занятті набуває вже колективного характеру і студенти (при наймі найсильніші й найактивніші з них) підключаються до обговорення проблеми, яку виклав доповідач, зокрема: задають додаткові питання, полемізують із доповідачем щодо суперечливих або незрозумілих питань, оцінюють якість й рівень доповіді, надають загальну рецензію (як правило, рецензентів доцільно призначати заздалегідь, оскільки для її підготовки студентіві потрібно ознайомитися із доповіддю і всебічно проаналізувати результати роботи). Самостійна робота студентів з обговорення доповіді також повинна оцінюватися відповідним чином в залежності від активності слухачів.

Протягом навчального року рекомендується розпланувати самостійну роботу таким чином, щоб кожен студент встиг виступити із доповіддю декілька разів. Це дозволить накопичити оцінки і враховувати їх при виведенні підсумкових балів або виставленні так званих „автоматів” за навчальний курс.

Слід особливо підкреслити, що даний вид самостійної роботи є важливим не тільки у навчальній діяльності, але й має значення для професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки розвиває у молодих людей навички публічних виступів, дозволяє впевнено відчувати себе перед великою аудиторією, підвищує рівень гуманітарної освіченості.

3. Проведення дискусій

Ефективним і цікавим елементом організації навчального процесу у вищих навчальних закладах є **дискусія** (від лат. discussio – дослідження, розбір) – **вид самостійної роботи студентів, під час якої відбувається колективне обговорення певного суперечливого питання або проблеми з метою виявлення їх сутності, протиріч, наукової трактовки, шляхів подолання.**

Модель навчання у дискусії сприяє формуванню таких важливих навичок, як аргументація, аналіз, виявлення причинно-наслідкових і міжпредметних зв'язків, комунікативних здібностей. Крім того, регулярна участь у диспутах виховує культуру публічних виступів.

Для проведення академічної дискусії на належному рівні необхідна ретельна попередня підготовка студентів і контроль за опануванням ними навчального матеріалу з боку викладача.

Дискусії проходять успішно, якщо студенти-учасники розуміють і дотримуються чітко встановлених правил проведення дискусії, які допомагають їм вчитися користуватися своїми правами і відчувати відповідальність за слова та думки. Найбільш суттєвими є наступні **правила проведення дискусій**:

1. Зацікавленість темою, що обговорюється.
2. Досконале володіння всіма її аспектами за рахунок самостійно здобутої навчальної інформації.
3. Уважне вислуховування опонента.
4. Уникання одночасного висловлювання кількох учасників.
5. Ясне і стисле формулювання тверджень.
6. Чітке дотримання теми обговорення.
7. Обмін думками.
8. Залучення до диспуту всієї аудиторії.
9. Висловлювання поваги до всіх точок зору.
10. Дотримання регламенту, чіткий контроль за тривалістю і кількістю виступів.

Існують різноманітні **форми організації дискусії**, які дозволяють не тільки розвивати у студентів певні вміння та навички, але і стимулюють живий інтерес до навчальної дисципліни, носять захопливий, а інколи певною мірою і розважальний характер, готують молодь до подальшої професійної діяльності, яка дуже часто передбачає публічні виступи.

Для стимулювання зацікавленості студентів у підготовці дискусії та активної участі в ній викладач повинен ретельно розробити і вдосконалити систему оцінки студентів-учасників. Відповідно до положень Болонської спілки це має бути певна сума балів. Причому оцінюватися повинні будь-які позитивні дії студента під час обговорення: кожне висловлення в дискусії, визначення власного ставлення до дискусійного питання, надання інформації, що ґрунтується на фактах, які отримані протягом підготовчого етапу, зауваження з даної теми, уточнюючі запитання, проведення аналогій, вміння слухати, тактовні зауваження під час гострих моментів дискусії, залучення до дискусії пасивного учня. Все це гарантує високу активність учасників і дозволяє зацікавити обговоренням максимальну кількість студентів. І навпаки, бали

віднімаються за переривання оратора, монополізування дискусії одним доповідачем, висловлення несуттєвих зауважень, повторення інформації, вже внесеної до дискусії іншим учасником, агресивну поведінку.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ І КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів буде ефективною лише за умов її кваліфікованої організації та реалізації в освітньому процесі як цілісної системи, що охоплює всі етапи навчання у вищих навчальних закладах.

Головною метою так званої „**організаційної стратегії**” є створення прийнятних психолого-дидактичних умов для розвитку інтелектуальної ініціативи, самостійного наукового мислення та відповідальності студентів під час будь-якої навчальної діяльності як в аудиторії, так і поза нею; формування у них навичок самоорганізації та самовиховання з тим, щоб і в подальшій професійній діяльності вони були спроможні постійно підвищувати власну кваліфікацію.

Домінуючим принципом організації самостійної роботи є така індивідуальна робота всіх студентів, при якій вони переходять від формального і досить пасивного виконання ними навчального навантаження до пізнавальної активності з формуванням особистої думки під час вирішення проблемних і творчих питань.

Одним з перших кроків на шляху результативної організації самостійної роботи студентів є її чітке, раціональне **планування**, яке доцільно здійснювати окремо від офіційних навчальних планів і програм. Згідно з загальноприйнятими освітніми стандартами, на позааудиторну роботу традиційно відводиться $\frac{1}{2}$ навчального часу студента.

План самостійної роботи повинен бути досить докладним і містити:

- перелік видів і форм самостійної роботи, що практикуються протягом всього терміну вивчення дисципліни,
- кількість та обсяг завдань для самостійного роботи,
- строки їх виконання,
- кількість і час проведення відповідних контрольних заходів.

Організація самостійної роботи студентів проходить в два етапи:

Перший етап – період навчальної організації, яка вимагає від викладача безпосередньої участі в діяльності студентів, з виявленням і аналізом причин помилок.

Другий етап – період самоорганізації, коли не вимагається безпосередньої участі викладача в процесі самостійного формування знань студентів.

Методичні рекомендації включають:

- основні положення теми з вказівками, в яких посібниках можна їх знайти, в яких джерелах найбільш повно представлено кожне з питань теми;
- таблиці, заповнення яких при самостійному вивченні допомагає систематизувати набуті знання;
- ситуаційні задачі, що пов'язують теорію з її практичним застосуванням;
- запитання для самоконтролю, з якими студент може самостійно перевірити рівень засвоєння матеріалу.

Згідно з положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, що вільний від обов'язкових навчальних занять.

Заслуговує на увагу і такий аспект самостійної роботи, як оволодіння студентами технологією пізнавальної діяльності, однією з важливих задач якого є формування в них вміння самостійно контролювати і оцінювати результати своєї навчальної роботи. І на цій основі управляти процесом пізнання.

Самоконтроль є необхідним елементом навчальної праці перш за все тому, що він сприяє глибокому і міцному оволодінню знаннями.

Використання самоконтролю в навчальній діяльності дозволяє студентам оцінювати ефективність і раціональність прийомів і методів розумової праці, яка використовується, знаходити в ньому допустимі недоліки і на цій основі проводити необхідну корекцію.

Надбання умінь і навичок самоконтролю має два аспекти. Перший – пов'язаний з контролем і об'єктивною оцінкою студентами своїх знань з дисциплін. Другий аспект формування самоконтролю, який в психолого – педагогічній літературі відомий як коректуючий, припускає оцінку і корекцію прийомів розумової праці і пізнавальної діяльності в цілому. Тут також має місце констатація отриманих результатів, однак вони відносяться вже до оцінки якості навчальної праці, до виявлення і усунення недоліків, які допускаються.

Використання більшості методів контролю передбачається після роботи студентів над навчальним матеріалом, а через це вони не можуть впливати на хід роботи, глибину пізнання, спрямованість і результативність. Інструментом управління процесом пізнання може виступати поточний контроль, якщо він використовується вчасно в процесі навчання. При цьому є єдина можливість у викладача впливати на засвоєння навчального матеріалу через його усвідомлення. Це дає можливість викладачам направляти процес пізнання в оптимальному напрямі, активізувати розумову діяльність студентів і використовувати розуміння як єдиний критерій засвоєння навчального матеріалу. Поточний контроль дає змогу студентам у процесі навчальної діяльності мати уявлення про свої здібності, зробити самооцінку і регулювати

свої успіхи. Викладач, у свою чергу, може впливати на хід розумової діяльності студентів через їх здібності, розвивати їх і вдосконалювати свої педагогічні та кваліфікаційні знання.

Таким чином, **поточний контроль** – це функція управління навчальним процесом для розвинення творчих сил і здібностей у студентів та викладачів, що дає можливість удосконалювати навчальний процес, поліпшувати якість навчання.

Достовірність контролю знань забезпечується відповідним охопленням ним студентів, різноманітністю його форм, періодів і рівнів проведення. Під час вивчення дисциплін використовують форми поточного контролю:

- ✓ контроль підготовки практичного заняття;
- ✓ контроль теоретичної підготовки з теми курсу (тести, усні та письмові опитування);
- ✓ контроль практичної підготовки з теми курсу (виконання індивідуальних завдань, розрахунково-графічних робіт).

Крім того, на першому занятті з дисципліни здійснюється нульовий або **вхідний контроль** з метою оцінки рівня підготовки студентів до вивчення даної дисципліни з урахуванням індивідуальних здібностей студентів у групі.

Постійний характер контролю та різноманітні його форми змушують студентів до систематичної роботи з вивчення курсу, сприяють розвитку навичок організації власною роботою.

Ефективність самостійної роботи забезпечується **постійним контролем**. По–перше, виконання самостійних завдань перевіряється у всіх студентів на кожному занятті. По–друге, відповідно з розробленим деканатом графіком, викладачі щотижня контролюють вивчення тем, що винесені на самостійну роботу. Перевагою такого контролю є значна можливість індивідуального підходу залежно від рівня знань, здібностей і навіть характеру студента. Коли одного треба весь час контролювати, оцінювати виконання завдань з кожної теми або її частини, то для іншого достатньо проміжного контролю, що включає декілька тем. При цьому такий студент може виконувати завдання підвищення рівня складності.

Треба відмітити, що основна задача контролю – спонукати студента активно працювати позааудиторно протягом всього семестру.

Для її досягнення використовуємо різноманітні форми контролю самостійної роботи – усне опитування, контрольні роботи, тести, підсумковий контроль – екзамен або залік.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИКОНАННЯ СТУДЕНТАМИ

Теми для виступів студентів з доповідями із застосування презентації у PowerPoint.

1. Підприємство як економічний суб'єкт і первинна ланка національної економічної системи.
2. Напрями діяльності та функціональні моделі підприємств.
3. Підприємництво як сучасна форма господарювання.
4. Принципи здійснення, форми і моделі підприємницької діяльності.
5. Типи професійної підприємницької діяльності та їх особливості.
6. Мале підприємництво в ринковій економіці.
7. Учасники бізнесу підприємства: їх цілі та інтереси
8. Місце і роль економіки підприємства в сучасній економічній науці
9. Функції економіки підприємства в системі економічних наук
10. Основні сучасні принципи діяльності підприємства
11. Підприємництво та економічне зростання
12. Основні сфери підприємницької діяльності
13. Особливості розвитку малого підприємництва в Україні
14. Поняття підприємства. Юридичні акти, що є законодавчою базою функціонування підприємства.
15. Класифікація підприємств та її практичне значення. Види підприємств за розміром. Проблеми функціонування малих підприємств в Україні.
16. Економічні особливості господарських товариств.
17. Вибір найбільш ефективних організаційних форм функціонування підприємства та їх структурних одиниць.
18. Інтеграційні форми підприємств та організацій. Форми добровільного й інституційного об'єднання підприємств.
19. Спільні підприємства в системі міжнародного бізнесу.
20. Особливості функціонування оффшорних підприємств.
21. Франчайзинг як особлива форма організації бізнесу.
22. Віртуальні організації. Інтернет підприємства та перспективи їхнього розвитку.
23. Неприбуткові організації.
24. Формування ресурсного потенціалу підприємства та шляхи його вдосконалення.
25. Амортизаційна політика підприємства.
26. Шляхи підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємства.
27. Різновиди об'єктів промислової та інтелектуальної власності.

28. Формування та способи підтримки гудвілу підприємства.
29. Правовий захист нематеріальних ресурсів підприємств.
30. Проблеми оцінки та амортизації нематеріальних активів.
31. Нові тенденції в мотивації та оплаті праці.
32. Види і джерела доходів підприємства.
33. Планування доходів підприємства.
34. Цінова політика підприємства. Методи ціноутворення.
35. Види прибутку підприємства.
36. Механізм розподілу прибутку підприємства. Дивідендна політика.
37. Податкова політика підприємства.
38. Планування податкових платежів.
39. Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства.
40. Внутрішні суперечливості потокового виробництва і сучасні тенденції їхнього розвитку.
41. Перспективи застосування різних методів організації виробництва в умовах ринку.
42. Фактори, що обумовлюють умови праці на виробництві.
43. Методи нормування праці.
44. Виробнича програма підприємства.
45. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості.
46. Сертифікація та стандартизація продукції: мета та проблеми застосування в Україні.
47. Проблема конкурентоспроможності вітчизняної продукції.
48. Управління конкурентоспроможністю підприємства.
49. Бізнес-планування: сутність і призначення. Типовий зміст і методика розробки окремих розділів бізнес-плану.
50. Система планів підприємства. Значення стратегічного планування.
51. Застосування SWOT – аналізу для планування стратегії підприємства.
52. Причини й симптоми банкрутства фірми.
53. Конкурсно-контрактна система найму працівників підприємства.
54. Ризик в підприємстві; аналіз ризику, зони і графік ризику, методи зниження ризику.

Теми для дискусій

1. Назвіть ознаки підприємництва та дайте характеристику кожному з них. Який з них є найбільш типовим для підприємництва?
2. Є тотожними поняття «власник» і «підприємець»?

3. Чим, на ваш погляд, власник «Омеги» відрізняється від колишнього директора, в результаті приватизації якого виник «Альфа»?

4. Як ви вважаєте, чи пов'язана підприємницька діяльність лише з приватною власністю? Аргументуйте свою точку зору прикладами.

5. Відомо, що господарська самостійність передбачає сукупність прав і відповідальність підприємства як юридичної особи. Назвіть ознаки підприємства - юридичної особи.

6. Існують дві моделі підприємницького поведінки: класична та інноваційна. Яка з них більшою мірою пов'язана з ризиком? Яка з них відповідає вашим підприємницьким нахилам?

7. Назвіть переваги приватного підприємництва перед державним. У чому приватне підприємництво поступається державному?

8. Відомо, що в плановій економіці «ризик» як економічне явище не був предметом широкого обговорення. Назвіть причини, за якими перехід до ринкової економіки робить «ризик» об'єктом глибокого і всебічного аналізу.

9. Вивчали ви економічну теорію в школі (гімназії, ліцеї)? Якщо так, то сформулюйте своє розуміння її предмета. Чи траплялося застосовувати отримані знання в житті? Де, коли, за яких обставин? Розкажіть.

10. Яке співвідношення між економікою і політикою? Наведіть приклади з життя суспільства сучасної України.

11. Що таке економічні ресурси? Чи згодні ви з тим, що час являє собою економічний ресурс?

12. Зіставте способи, за допомогою яких командна економіка і ринкова економіка намагаються впоратися з проблемою рідкості ресурсів.

13. Чим природна обмеженість ресурсів відрізняється від економічної рідкості?

14. Наповніть змістом поняття «продуктивні сили» і «економічні відносини».

15. За яким принципом ви розподіляєте обмежені ресурси між членами вашої родини (за бажанням, здібностям, можливостям)? Може бути, ресурси вашої сім'ї необмежені?

16. Припустимо, що ви отримали свій перший заробіток. Яким чином обмеженість, альтернативна вартість і проблема вибору вплинуть на те, як ви витратите гроші?

17. Чи мала альтернативну вартість ваша остання велика покупка? Що було альтернативною вартістю вашого рішення провести час так, як вам хотілося?

18. Як вимірюється продуктивність праці? У чому труднощі її вимірювання?

19. Чим продуктивність праці відрізняється від інтенсивності праці? Наведіть приклади.

20. Деякі економісти вважають, що ринкова економіка вільна від «економічних традицій» та елементів «командної системи». А як думаєте ви? Обґрунтуйте прикладами свою думку.

21. Вкажіть, яким чином і ким приймаються економічні рішення в традиційній, плановій та ринковій економіці.

22. Назвіть і охарактеризуйте два види планової економіки.

23. Розкрийте специфіку та загальні риси в моделях змішаної економіки різних країн.

24. Розкрийте визначення ринку як місця «зустрічі» попиту і пропозиції. Чим це визначення відрізняється від інших, відомих вам? Зобразіть графічно перетин кривих попиту і пропозиції. Знайдіть точку рівноваги (рівноважна ціна) і визначте умови, при яких виникає дефіцит попиту (надлишок пропозиції) і дефіцит пропозиції (надлишок попиту).

25. Абстрактним символом ринку вважається «ринковий хрест». Накресліть графік, який зображає результати «зустрічі» кривої пропозиції і кривої попиту.

26. Чим відрізняються поняття «попит» і «потреба»? Що таке платоспроможний попит?

27. Відомо, що коли ціни на бензин різко піднімаються, попит на великі автомобілі падає. Поясніть, чому це слід розглядати як зміну попиту, а не як рух по кривій попиту.

28. Назвіть фактори, під впливом яких зсувається крива пропозиції (вліво, вправо). Які фактори визначають переміщення по кривій пропозиції (верх, вниз)?

29. Чому крива попиту виглядає як спадна лінія, а крива пропозиції - як висхідна? Обґрунтуйте свою відповідь прикладами.

30. Напишіть формулу перехресної еластичності попиту і поясніть її економічний зміст.

31. Проаналізуйте позитивні та негативні сторони конкуренції.

32. Що таке несумлінна конкуренція? У яких формах вона здійснюється?

33. Що таке цінова дискримінація? За яких умов вона можлива?

34. Чим досконала конкуренція відрізняється від недосконалої? Яка з цих форм переважає на російському ринку?

35. Відомо, що ціновий механізм ефективно функціонує на ринках досконалої конкуренції. Чи означає це, що на ринках з недосконалою конкуренцією, що охоплює лише невелике число учасників, неможливе ефективне виробництво?

36. Охарактеризуйте основні організаційні форми монополій: картелі, синдикати, трести, концерни, конгломерати. Вкажіть причину їх виникнення, характерні риси та відмінності.

37. Дайте характеристику монополії, монопсонії, олігополії, олігопсонії.

38. Розкрийте зміст економічних і адміністративних заходів, протидіючих монополізації ринку, і дайте їм характеристику.

39. Порівняйте роль домашніх господарств у командному, ринкової та перехідної економіках.

40. Визначити економічну сутність потенціалу підприємства та проаналізувати його характерні риси.

41. Чому доцільно окремо розглядати виробничий потенціал і потенціал відтворення; інноваційний та науково-технічний?

42. Які з функцій технологічного розвитку мають велике значення для рівня прибутковості підприємства

43. Наведіть основні методи оцінки ефективності науково-технічного прогресу

44. Охарактеризуйте напрямки покращення техніко-економічного розвитку підприємства

45. Чи є проблеми визнання нематеріальних активів на підприємствах України?

46. Охарактеризуйте поняття трудові ресурси і персонал

47. Поясніть різницю між професією, спеціальністю і кваліфікацією

48. Якими показниками характеризується кваліфікація працівника?

49. Як розраховуються різні види структури персоналу?

50. Яке значення для підприємства має підвищення кваліфікації працівників і рівня їх використання?

51. Охарактеризуйте основні підходи до формування кадрової політики підприємства

52. Які показники впливають на кадрову політику підприємства? Поясніть основні цілі кадрової політики підприємства

53. Порівняйте правила поліпшення основних засобів із правилами поліпшення основних фондів з метою оподаткування прибутку підприємства.

54. Чи нараховується амортизація на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації основних засобів?

55. Яку роль відіграють нематеріальні ресурси в системі функціонування підприємств?

56. Охарактеризуйте особливості та призначення окремих об'єктів інтелектуальної власності?

57. Порівняйте нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності з іншими об'єктами інтелектуальної власності

58. Визначте сутність нематеріальних активів та відемні характеристики нематеріальних ресурсів

59. Які застосовуються підходи та методи оцінки нематеріальних активів підприємства?

60. В чому полягають задачі економіки підприємства в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки?

61. Назвіть правило максимізації прибутку в умовах досконалої конкуренції та покажіть її графічно

62. Покажіть на прикладах, в чому полягає відмінність між зовнішніми і внутрішніми витратами.

63. Відомо, що основними формами обміну є бартерний і грошовий. Чи може стрімко відбувається нині еволюція грошей привести до нової форми товарного обміну? Якою вона вам бачиться (кредитної, комп'ютерної чи?).

64. Хто панує в економіці, виробник або споживач? Чи змінюється їх значення в постіндустріальній економіці порівняно з індустріальною господарською системою?

65. Назвіть плюси і мінуси ціноутворюючої функції ринку. Чи вважаєте ви доцільним державне втручання в цей процес?

66. Назвіть критерії, за якими класифікується структура ринку.

67. Визначте сутність, умови та причини виникнення та існування товарного виробництва. Проаналізуйте форму економічних відносин товаровиробників в ньому.

68. Визначте відмінності між фізичним та моральним зносом основного капіталу.

69. Чи спостерігаєте ви різницю між категоріями «товар», «благо» і «послуга»? Чи завжди послуга є товаром? Чи товар можна вважати благом?

70. У чому полягає сутність формування основних критеріїв ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства?

4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Дайте характеристику теоретичної економіки.
2. До основних суб'єктів мікросистеми належать.
3. Особливості макроекономічного підходу.
4. Які функції виконує макроекономіка?
5. Які існують типи економічної системи?
6. У чому полягає сутність поняття «Ринок»?
7. Назвіть основні риси ринку.

8. Які характерні риси підприємства вам відомі?
9. Охарактеризуйте основні моделі ринкової економіки
10. Назвіть основні функції підприємства і розкрийте їх функції.
11. Поясніть сутність головної цілі підприємства.
12. Охарактеризуйте основні види ресурсів підприємства
13. Розкрийте сутність поняття «ресурсний потенціал підприємства».
14. Назвіть умови, що забезпечують формування ресурсного потенціалу підприємства
15. У чому полягає сутність формування основних критеріїв ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства?
16. Які є типи показників ефективності використання ресурсів підприємства?
17. Яке практичне значення класифікації трудового потенціалу?
18. Охарактеризуйте основні принципи організації матеріально-технічного постачання підприємства
19. Які основні критерії вибору раціональних видів господарських зав'язків для поставок?
20. Які існують джерела матеріально-технічного забезпечення?
21. Які методи забезпечення матеріальними ресурсами існують на підприємствах?
22. Охарактеризуйте поняття «основний капітал підприємства»
23. Яке призначення основного та оборотного капіталу у діяльності підприємства?
24. Вкажіть джерела формування основного та оборотного капіталу.
25. Які чинники слід враховувати при плануванні використання основних фондів підприємства?
26. Які особливості визначення показників ефективності використання основних фондів?
27. Вкажіть джерела фінансування витрат на поліпшення основних засобів.
28. Порівняйте правила поліпшення основних засобів із правилами поліпшення основних фондів з метою оподаткування прибутку підприємства.
29. Чи нараховується амортизація на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації основних засобів?
30. Охарактеризуйте поняття «оборотний капітал підприємства»
31. Яке призначення оборотного капіталу у діяльності підприємства
32. Які є джерела формування оборотного капіталу?
33. Яким чином джерела формування оборотного капіталу впливають на забезпеченість підприємств?

34. Дайте оцінку ефективності використання оборотного капіталу.
35. У чому полягає сутність поняття «Оборотність оборотних коштів»?
36. Яку роль відіграють нематеріальні ресурси в системі функціонування підприємств?
37. Охарактеризуйте особливості та призначення окремих об'єктів інтелектуальної власності?
38. Порівняйте нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності з іншими об'єктами інтелектуальної власності.
39. Які застосовуються підходи та методи оцінки нематеріальних активів підприємства?
40. Охарактеризуйте поняття трудові ресурси і персонал.
41. Поясніть різницю між професією, спеціальністю і кваліфікацією.
42. Якими показниками характеризується кваліфікація працівника?
43. Як розраховуються різні види структури персоналу?
44. Яке значення для підприємства має підвищення кваліфікації працівників і рівня їх використання?
45. Охарактеризуйте основні підходи до формування кадрової політики підприємства
46. Які показники впливають на кадрову політику підприємства?
47. Поясніть основні цілі кадрової політики підприємства.
48. Поясніть визначення технічного розвитку.
49. Охарактеризуйте напрямки покращення техніко-економічного розвитку підприємства.
50. Які з функцій технологічного розвитку мають велике значення для рівня прибутковості підприємства.
51. Наведіть основні методи оцінки ефективності науково-технічного прогресу.
52. Дайте визначення поняття «витрати підприємства».
53. Яким чином можна класифікувати витрати підприємства?
54. Охарактеризуйте поняття собівартості продукції як один із найважливіших економічних показників діяльності підприємства.
55. У чому полягає сутність поняття «калькуляція витрат»? 5. Які особливості калькуляції собівартості продукції?
56. Визначте співвідношення ціни та вартості товару?
57. Охарактеризуйте методи ціноутворення на підприємстві
58. Яка політика ціноутворення в контексті конкурентоспроможності підприємства є доцільною?
59. Яка стратегія ціноутворення та умови її використання є ефективною?
60. Розкрийте шляхи ціноутворення на продукцію та послуги.

61. Визначте особливості ціноутворення за галузями економіки.
62. Охарактеризуйте поняття доходу та прибутку підприємства.
63. Поясніть алгоритм формування чистого прибутку.
64. Розкрийте сутність визначення «рентабельність» підприємства.
65. Дайте визначення та характеристику видів рентабельності
66. Яким є зміст планування в контексті основних філософських концепцій?
67. До яких первинних груп можна звести розмаїття цілей діяльності сучасного підприємства?
68. Як відбувається процес планування з погляду здійснення управлінських функцій на підприємстві?
69. Що зменшує ризикованість планових управлінських рішень за умов зменшення передбачуваності ситуацій?
70. Охарактеризуйте організаційно-економічні передумови обґрунтування стратегії.

5. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Відсутність попиту - коли споживачі байдужі до даного товару чи послуги.

Внутрішньогалузева конкуренція - боротьба між виробниками однієї галузі (сфери) виробництва.

Гроші - особливий товар, який виконує роль загального еквівалента; благо, благо, що має найвищий ступінь ліквідності.

Досконала (чиста) конкуренція - умови ринку, на якому існує безліч покупців і продавців однорідної продукції, що продається, вільний доступ фірм на ринок.

Дотація - доплата з державного бюджету задля збалансування бюджетів нижчих рівнів; різновид субсидій.

Дохід - потік грошових та інших надходжень за одиницю часу.

Економічна категорія - узагальнююче поняття, яке виражає істотні сторони економічних явищ і процесів, відбиває глибинні процеси економічного розвитку.

Економічне зростання - зміна результатів функціонування економіки. Розрізняють екстенсивне й інтенсивне економічне зростання.

Змішана економіка - це сучасна ринкова економіка, яка є поєднанням форм підприємництва та державного втручання.

Картель - договірна форма об'єднання суб'єктів господарювання, учасники якої укладають угоду про регулювання обсягів виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт, про поділ ринків збуту та

джерел сировини, наймання робочої сили, установлення рівня заробітної плати та соціальних гарантій для працюючих, про умови продажу та строки платежів

Командитне товариство - організація, що складається з одного або кількох учасників. Вкладники у такому товаристві є інвесторами і не входять до складу засновників фірми.

Конкуренція - боротьба між товаровиробниками за вигідніші умови виробництва і збуту товарів та послуг, за привласнення найбільших прибутків.

Конкуренція недосконала - економічне суперництво між монополіями (в т.ч. олігополіями), а також між монополістичними утвореннями і підприємствами середнього і дрібного бізнесу.

Консорціум - об'єднання суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм (підприємств, об'єднань, банків, організацій тощо) на основі тимчасової угоди щодо спільної діяльності з метою здійснення єдиного проекту або проведення великих фінансових операцій.

Концерн - найбільш поширена форма об'єднань, учасники якої мають обмежену самостійність, єдину власність, єдину систему управління та контролю.

Кооператив - це суспільна організація громадян, які добровільно об'єдналися для спільної господарської та іншої діяльності на основі належного їм на правах власності орендованого або наданого в безоплатне користування майна, самостійності, самоврядування і самофінансування, а також найповнішого поєднання інтересів членів кооперативу з інтересами колективу і суспільства.

Корпорація - об'єднання підприємств, яке створюється з метою захисту їхніх конкретних інтересів.

Міжгалузєва конкуренція - боротьба між виробниками різних галузей економіки в основному за оволодіння капіталом.

Мінова вартість - пропорція або співвідношення, у якому один товар обмінюється на інший. Мінова вартість відбиває власну вартість (собівартість) товару.

Надмірний попит - попит вище, ніж пропозиція.

Негативний попит - це коли ринок відкидає певний товар чи послугу через негативне відношення споживачів до нього.

Нераціональний попит - попит на шкідливі товари та послуги.

Нерегулярний попит - стрибаючий попит залежно від сезону, часу доби, моди.

Операційна діяльність - основна діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не є інвестиційною або фінансовою діяльністю.

Орендне підприємство - це господарська одиниця, яка самостійно здійснює підприємницьку та іншу діяльність на основі строкового платного володіння і користування майном, переданим в оренду орендареві за договором.

Паперові гроші - знаки, символи цінності (вартості), що не мають власної вартості та наділені державною владою примусовим курсом обігу.

Підприємець - самостійний суб'єкт ринкових відносин, який діє на свій страх та ризик і під свою відповідальність з метою отримання прибутку.

Підприємництво - самостійна, ініціативна, постійно здійснювана на власний страх і ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг і торгівлі з метою одержання прибутку.

Повноцінний попит - коли обсяг продажу і стійкість попиту задовольняють виробника.

Попит - це потреба, підтверджена купівельною спроможністю.

Праця - цілеспрямована, свідома діяльність людини, спрямована на створення матеріальних і духовних благ.

Прибуток - узагальнюючий показник діяльності підприємства; визначається як різниця між виручкою від реалізації продукції, робіт і послуг та сумою всіх затрат підприємства на виробництво і збут.

Прихований попит - коли попит є, але немає товару чи послуги, яка була б здатна задовольнити цей попит.

Продуктивність праці - характеризує кількість продукції, виробленої в одиницю часу, або витрати часу на виробництво одиниці продукції.

Прожитковий мінімум - величина вартості фінансових коштів і майна, необхідних для підтримки нормального фізичного існування працівника й непрацюючих членів його сім'ї.

Пропозиція - продукція, яку виробник бажає і може виробити, запропонувавши на ринку за певною конкретною ціною.

Протекціонізм - політика держави, спрямована на захист національної економіки від іноземної конкуренції.

Ринкова економіка - це сфера прояву та відтворення товарного виробництва, яка ґрунтується на балансі попиту та пропозиції.

Ринок - це сфера взаємовідносин та зв'язків всіх елементів товарного виробництва.

Ринок капіталів - це ще один важливий ринок, який задовольняє людські потреби, даючи можливість позичати, накопичувати гроші, гарантувати їх збережність.

Ринок медичних послуг - сукупність соціально-економічних відносин у сфері охорони здоров'я.

Ринок послуг - це сукупність соціально-економічних відносин у сфері нематеріального виробництва.

Ринок робочої сили - це група людей, які хочуть свою робочу силу запропонувати в обмін на заробітну плату чи товари.

Ринок товарів - це сфера обміну матеріального товару, основним інструментарієм якого є торгівля.

Ринок цінних паперів - це сфера обміну правом володіння певною вартістю.

Синдикат - об'єднання суб'єктів господарювання, у якому розподіл замовлень на закупівлю сировини та реалізацію виготовленої продукції здійснюється через єдину мережу постачання та збуту.

Собівартість (власна вартість) - кількісна міра товару, яка відбиває затрати природних, трудових та інших ресурсів на виготовлення даного товару.

Споживча вартість - здатність товару задовольняти ті чи інші потреби людей, іншими словами – це корисність даного товару.

Товар - продукт виробництва чи діяльності людини, створений для задоволення потреб споживачів через обмін.

Товариство з обмеженою відповідальністю є формою спільної діяльності, яка передбачає наявність статутного капіталу, розділеного на частки, розмір яких визначається засновницькими документами.

Товарне виробництво - виробництво, в якому продукти праці призначаються не для власного споживання, а для обміну через ринок шляхом купівлі-продажу.

Трест - форма об'єднання суб'єктів господарювання, за якої всі підприємства, що об'єднуються, втрачають свою комерційну та виробничу самостійність, підпорядковуються єдиному органу управління.

Фінанси - система економічних відносин з приводу створення, розподілу й використання фондів грошових коштів.

Фірма - господарське, промислове або торговельне підприємство, яке користується правами юридичної особи у ринковій економіці.

Франчайзна організація є змішаною формою об'єднань підприємств великого та малого підприємництва, що ґрунтується на франчайзі (договорі).

Холдинг - компанія-власник, статутний капітал якої утворюють контрольні пакети акцій підприємств, що входять до неї. Ці підприємства називаються дочірніми.

Ціна - грошова форма вартості товару, його цінності і залежить від попиту і водночас формує цей же попит і пропозицію.

Ціна попиту - гранично максимальна ціна, за якою покупці ще згодні купувати товар.

Ціна пропозиції - гранично мінімальна ціна, за яку продавці ще готові пропонувати свій товар.

Ціна рівноваги - ціна, за якою попит дорівнює пропозиції.

Чиста конкуренція (досконала) - економічне суперництво між великою кількістю дрібних та середніх підприємств, які виробляють однорідну продукцію, мають рівний доступ до інформації, абсолютну мобільність матеріальних, трудових та фінансових ресурсів

6. МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

Розподіл балів, що присвоюються студентам, з дисципліни (для дисциплін, де навчальним планом передбачена здача іспитів чи заліків)

Модуль 1						Модуль 2					Підсумковий контроль	Сума
Аудиторна робота – лекції, практичні, (семінарські) заняття та контрольні заходи						Аудиторна робота – лекції, практичні, (семінарські) заняття та контрольні заходи						
T1	T2	T3	T4	T5	Тестовий контроль (в системі Atutor)	T7	T8	T9	T10	Тестовий контроль (в системі Atutor)	Залік	
3	3	3	3	3	20	5	5	5	5	20	25	100

Оцінювання знань з курсу “Введення в спеціальність” проводиться за рейтинговою системою. Загальний рейтинг з дисципліни складає 100 балів. Загальна кількість балів між видами контролю розподіляється наступним чином:

- **1-ий модуль** – 35 балів (до 15 балів оцінюється поточна робота студента по засвоєнню навчального модуля, до 20 балів оцінюються результати тестування по засвоєнню модуля);

- **2-ий модуль** – 40 балів (до 20 балів оцінюється поточна робота студента по засвоєнню навчального модуля, до 20 балів оцінюються результати тестування по засвоєнню модуля);

Визначення кількості балів за поточну роботу, за підсумкову роботу по модулю, за наукову роботу студента.

1. Кількість балів – 90-100%.

Знання: студент виявляє засвоєння всього матеріалу:

а) знання осмисленні, розкриває в матеріалі, виділяє головні положення, розкриває причинно-наслідкові, функціональні та інші зв'язки;

- б) вільно володіє понятійним апаратом;
- в) активно використовує рекомендовані для вивчення джерела знань (першоджерела, статті, посібники, тощо);
- г) демонструючи знання фактичного матеріалу, виявляє власне ставлення до вивченого матеріалу;
- д) вміє давати мотивовану оцінку явищу, факту, теорії, тощо;
- є) демонструє культуру викладу знань: логічна послідовність викладу, чітке формулювання думок, мова і мовлення грамотні.

Вміння і навички: вільно володіє вміннями і навичками практичного застосування знань; практичні завдання виконує впевнено і акуратно, не допускаючи помилок.

2. Кількість балів – 76-89%.

Знання: студент знає весь матеріал:

- а) при відповідях не допускає серйозних помилок, легко виправляє окремі неточності з додаткового запитання викладача;
- б) відповідає без особливих труднощів на запитання викладача;
- в) у відповідях використовує знання, почерпнуті з додаткових рекомендованих джерел;
- г) якість знань і форма їх викладу свідчить про достатній рівень засвоєння, що гарантує здатність до їх практичного використання.

Вміння, навички: володіє вміннями і навичками практичного застосування теоретичних знань (згідно вимог програми); практичні завдання виконує з незначними помилками, які легко виправляє.

3. Кількість балів – 76-100% свідчать про високий рівень оволодіння основними поняттями навчального курсу, глибоке засвоєння фактів, прикладів та узагальнень, що випливають з них. Як правило, така кількість балів, свідчить про високий рівень розвитку пізнавальних здібностей та мислення зокрема.

4. Кількість балів – 60-75%.

Знання: основний матеріал програми засвоєний:

- а) студент знає основні поняття навчального курсу та їх визначення;
- б) знання знаходяться на рівні уявлень, що поєднуються з елементами наукових понять;
- в) самостійне відтворення знань утруднене, вимагає додаткових і уточнюючих запитань з боку викладача;
- г) надає перевагу питанням репродуктивного характеру;
- д) відчуває труднощі при відповіді на видозмінені запитання;
- е) виявляє переважну здатність до репродуктивної діяльності;
- є) культура викладу знань невисока.

Вміння, навички: володіє вміннями і навичками розв'язання найбільш

типових практичних завдань, при цьому можливі помилки.

5. Кількість балів – 30-59%.

Знання: більша частина матеріалу програми не засвоєна:

а) студент має певні уявлення про навчальний матеріал;

б) у відповідях допускає грубі помилки.

Вміння, навички : відсутні.

6. Кількість балів – 0-29%.

Знання: повне незнання навчального матеріалу.

Вміння, навички: відсутні.

Зараховано автоматично виставляється студентові, котрий вільно володіє категорійно-понятійним апаратом; знання осмислені, виявляє високий рівень засвоєння навчального матеріалу; виявляє власне ставлення до вивченого матеріалу; вміє давати оцінку теорії, факту, явищу; володіє вміннями та навичками практичного застосування теоретичних знань, практичні завдання виконує правильно, впевнено, акуратно. За період вивчення навчальної дисципліни набрав від 90 до 100 балів.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література:

1. Агєєв Є.Я. Ринкова економіка [Текст] : Основні терміни, поняття, визначення: Навч. економ. словник-довідник. Т. II. О - Я / Авт.-уклад. Є.Я.Агєєв, С.В.Піча. – Львів : Новий світ - 2000, 2009. – 454 с.

2. Базілінська О. Я., Мініна О.В. Мікроекономіка: Навчальний посібник/ За ред. О. Я. Базілінської. Вид-ня 2-ге, перероб. та доп. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2005. -352с.

3. Березін, О. В. Управління потенціалом підприємства: навч. посібник / О. В. Березін, С. Т. Дуда, Н. Г. Міценко. - Львів : Магнолія-2006, 2011. - 308 с.

4. Батура О.В. Макроекономіка:навчальний посібник / О.В. Батура, О.Ф. Івашина, Л.Ф. Новикова. – К.: Центр навчальної літератури,2007.- 236 с.

5. Березін О.В. Економіка підприємства : навч. посіб. / О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. — К.: Знання, 2009. — 390 с.

6. Білоцерківець В.В. Національна економіка: навч. посібник. / Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Лебедева В.К. За ред. В.М. Тарасевича. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 280 с.

7. Васильков В. Г. Організація виробництва: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2003. - 524 с.

8. Вініченко І.І. Мікроекономіка: Навчальний посібник. / І.І.Вініченко, Н.В. Дацій, С.О. Корецька С.О. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 272с.
9. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навчальний посібник / О.О. Гетьман, В.М.Шаповал. – 2-е вид. – К. : ЦУЛ, 2010. – 488 с.
10. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства : навчальний посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.
11. Грицюк, Е. О. Економіка підприємства: навчальний посібник. - К. : Дакор, 2009. - 304 с.
12. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с.
13. Дзюбик С.Д., Ривак О. С. Основи економічної теорії / С.Д. Дзюбик, О.С. Ривак. – К.: Знання, 2006. – 481 с.
14. Довбенко В. І. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / В. І. Довбенко, В. М. Мельник. - Львів : Львівська політехніка, 2010. - 232 с.
15. Залуцький, І. Р. Планування і діагностика діяльності підприємств: навч. посібник / І. Р. Залуцький, В. М. Цимбалюк, С. Г. Шевченко. - Львів : Новий Світ-2000, 2009. - 320 с.
16. Кривов'язюк І. В. Підприємство в умовах ринку: навчальний посібник. / І. В. Кривов'язюк - К. : Кондор, 2009. - 840 с.
17. Козака Ю. Г. Основи економічної теорії. Навч. посіб./ За ред. Козака Ю. Г., Шаповал С. С. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 264 с.
18. Кулішов В.В. Основи ринкової економіки: підручник // За загальною редакцією В.В. Кулішова – Львів: «Магнолія 2006» , 2013.– 472 с.
19. Павленко І.М. Мікроекономіка. Навчальний посібник. –К. Центр навчальної літератури, 2006. - 288с.
20. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства. Підручник / за ред. С.Ф. Покропивного - К.: КНЕУ, 2008. – 383 с.
21. Щетинін А.І. Політична економія. Підручник. / А.І. Щетинін – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 480 с.

Додаткова

1. Алексеев І. В. Гроші та кредит: [навч. посіб] / І. В. Алексеев, М. К. Колісник. – К.: Знання, 2009.
2. Архієреєва С.І. Курс економічної теорії: Навчальний посібник / За ред. С.І. Архієреєва, Н.Б.Решетняк. - Харків: НТУ «ХП», 2007. – 331 с.

3. Бобров В. Я. Основи економіки і підприємництва / Бобров В. Я. / Підручник. – К.: Вища шк., 2003. – 719 с.
4. Беляєв О.О., Бебело А.С. Політична економія: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2001. - 328 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. - К.:Атіка, 2004. - 480 с.
6. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. Вид. 2-ге, виправл. і доп. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 504 с.
7. Ватаманюка З. Вступ до економічної теорії: Підручник / За ред. проф. З.Ватаманюка. – 3-є вид., доп. – Львів : Новий світ-2000, 2010. – 504 с.
8. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства / М.В. Володькіна. – К.:ЦНЛ, 2004. – 196с.
9. Гетьман, Оксана Олександрівна. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.О. Гетьман, В. М. Шаповал. - 2-ге вид. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
10. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств: Підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.
11. Гринчуцький, Валерій Іванович. Економіка підприємства: навч. посібник / В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 304 с.
12. Закон України «Про власність» // Закони України. – Т.2. – С. 173-188.
13. Закон України « Про господарські товариства» // Закони України. – Т.2. – К., 1996. – С.173-180. 3. Закони України «Про лізінг» // Закони України. – Т.13.-К.,1998.-С.356-363.
14. Закони України «Про оподаткування прибутку підприємств» // Закони України. – Т.12.-С.230-281.
15. Канченко Т.В. М.П. Основи економіки: Підручник/ред.. О.А. Шеніна. – К. Вища освіта, 2003. – 320с.
16. Кривенко К.Т. Політична економія: Навч. посібник / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв; За ред. К.Т. Кривенка. - К.: КНЕУ, 2001. - 508 с.
17. Маслак О.І. Економіка промислового підприємства : навчальний посібник / О.І.Маслак, Л.Д.Воробйов. – К. : ЦУЛ, 2011. – 172 с.
18. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон - М.: НПО «Алгон», 2004. – 527 с.
19. Хомяков В. І. Потенціал і розвиток підприємства: навч. посібник / В. І. Хомяков, В. М. Белінська, О. В. Федоренко. - К. : Кондор, 2011. - 432 с.